

SpatiuL VisuLor

David Lynch și Kristine McKenna

Spațiul Viselor

Traducere din limba engleză de
ANDREI DÓSA

ORION

Imprint coordonat de Marian COMAN
Caligrafia titlului: David LYNCH
Design interior: Simon M. SULLIVAN
Adaptarea copertei originale: Adnan VASILE
Prepress: Alexandru CSUKOR
Redactor: Filip STANDAVID
Tehnoredactor: Antonela IVAN
Corector: Andreea SPĂTARU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LYNCH, DAVID

Spațiul viselor / David Lynch ; trad. din lb. engleză: Andrei Dósa. - București:
Editura Nemira, 2024
ISBN 978-606-43-1995-1

I. Dósa, Andrei (trad.)

821.111

David Lynch, Kristine McKenna
ROOM TO DREAM

Copyright © David Lynch and Kristine McKenna, 2018
All rights reserved.

Creditele fotografiilor de interior se găsesc la paginile 641-651

Copyright © Nemira, 2025 pentru prezenta ediție în limba română.
ORION este un imprint al Grupului editorial **NEMIRA**.

Tiparul executat de tipografia Monitorul Oficial R.A.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-43-1995-1

*Dedicat Sfinției Sale Maharishi Mahesh Yogi
și
marii familii a lumii*

INTRODUCERE

Când ne-am hotărât, acum câțiva ani, să scriem *Spațiul viselor*, ne-am propus două lucruri. Primul a fost să ne apropiem, pe cât posibil, de scrierea unei biografii definitive; asta înseamnă că toate faptele, persoanele și datele sunt corecte și că toți participanții care au legătură cu ea sunt prezenți și luați în considerare. În al doilea rând, ne-am dorit ca vocea subiectului să joace un rol hotărâtor în narațiune.

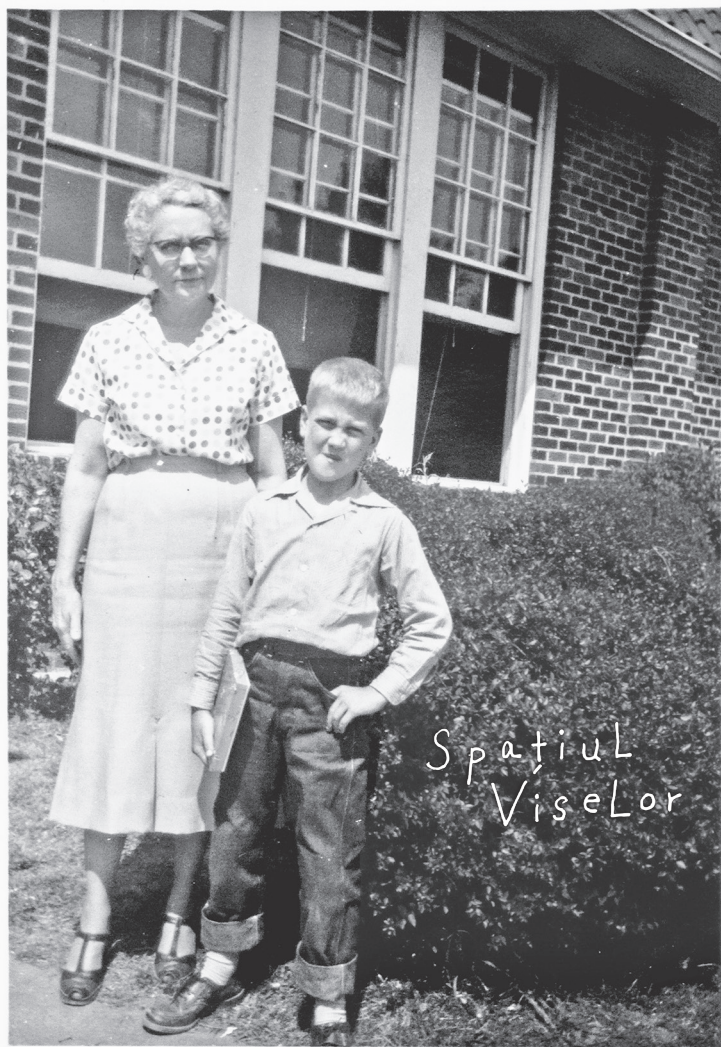
Către final, am conceput o modalitate de lucru care s-ar putea ca unora să li se pară stranie; cu toate acestea, sperăm ca cititorul să poată discerne un oarecare ritm în ea. Mai întâi, unul dintre noi (Kristine) urma să scrie un capitol utilizând instrumentele uzuale ale biografiei, incluzând aici cercetarea și interviurile realizate cu mai bine de o sută de persoane – membri ai familiei, prieteni, foste soții, colaboratori, actori și producători. Apoi, celălalt (David) urma să revizuiască acel capitol, să corecteze orice greșeală sau imprecizie care ar fi apărut și să scrie drept răspuns propriul său capitol, folosind amintirile celorlalți pentru a și le dezgropa pe ale sale. Ceea ce citiți aici este în principiu o conversație purtată de o persoană cu propria sa biografie.

Când am început scrierea acestei cărți, nu am stabilit nicio regulă de bază și nimic nu a fost considerat ca fiind de neabordat. Persoanele, foarte multe la număr, care au acceptat cu bunăvoință să fie intervievate au fost libere să-și povestească propriile versiuni ale evenimentelor, așa cum au crezut de cuviință. Intenția cărții nu este aceea de a fi o exegeză a filmelor și a lucrărilor de artă care fac parte din această

poveste; astfel de materiale se găsesc din abundență în alte locuri. Această carte e o cronică a lucrurilor care s-au întâmplat, nu o explicație a ceea ce înseamnă acele lucruri.

Pe măsură ce ne apropiam de încheierea colaborării noastre, am ajuns amândoi la același gând: cartea pare scurtă și abia dacă zgârie suprafața poveștii pe care o aveam. Conștiința umană este prea vastă pentru a putea fi înghesuită între copertele unei cărți și fiecare experiență are prea multe fațete pentru a putea fi numărate. Am năzuit să fim atotcuprinzători, însă cartea e doar o frântură.

DAVID LYNCH ȘI KRISTINE MCKENNA

Pastorala americană

Mama lui David Lynch era o orășeancă, iar tatăl lui era de la țară. E un punct bun din care să începem această poveste, căci această poveste este una a dualităților. „Totul e într-o stare atât de delicată, suntem făcuți din carne, iar lumea e imperfectă“, spunea Lynch, iar această idee este esențială pentru tot ceea ce a realizat¹. Trăim într-o lume a contrariilor, într-un loc în care binele și răul, spiritul și materia, credința și rațiunea, iubirea nevinovată și dorința carnală coexistă într-un armistițiu precar; opera lui Lynch se află pe teritoriul complicat în care frumusețea și damnarea se ciocnesc.

Mama lui Lynch, Edwina Sundholm, era descendenta unor imigranți finlandezi și a copilărit în Brooklyn. A fost crescută în fumul și în cenușa orașelor, în mirosul uleiului de motor și al benzinei, în artificii și în eradicarea naturii; aceste aspecte sunt o parte integrantă a personalității lui Lynch și a viziunii sale asupra lumii. Străbunicul lui din partea tatălui primise pământuri în ținutul grâului din apropiere de Colfax, Washington, unde s-a născut fiul său, Austin Lynch, în 1884. Fabricile de cherestea și copacii înalți până la cer, mirosul peluzelor proaspăt cosite, cerurile înstelate care nu există decât

¹ Extras din *David Lynch: Interviuuri*, de Tim Hewitt, volum editat de Richard A. Barney și publicat în Jackson, Mississippi, de University Press of Mississippi, 2009.

departe de oraș – aceste lucruri fac, de asemenea, parte din personalitatea lui Lynch.

Asemenea tatălui său, bunicul lui David Lynch a devenit tot fermier și, după ce Austin a cunoscut-o la o înmormântare pe Maude Sullivan, o fată din St. Maries, Idaho, cei doi s-au căsătorit.

— Maude era o femeie educată și l-a învățat pe tatăl nostru să fie foarte ambițios, povestea Martha Levacy, sora lui Lynch, despre bunica ei, care a fost învățătoare într-o școală cu o singură sală de clasă de pe terenul pe care ea și soțul ei îl dețineau în apropiere de Highwood, Montana¹.

Austin și Maude Lynch au avut trei copii: Donald, tatăl lui David Lynch, a fost al doilea și a venit pe lume pe 4 decembrie 1915, într-o casă fără apă curentă și fără electricitate.

— Trăia într-un loc pustiu și îi plăceau copacii, pentru că în preerie nu erau copaci, spune John, fratele lui David. Era hotărât să nu ajungă fermier și să nu trăiască în preerie, așa că s-a apucat de silvicultură².

Donald Lynch urma studii postuniversitare în entomologie la Duke University, în Durham, Carolina de Nord, când a cunoscut-o, în 1939, pe Edwina Sundholm. Ea era studentă, cu dublă specializare, în germană și engleză, iar drumurile li s-au intersectat în timpul unei plimbări prin pădure; ea a fost impresionată de curtoazia de care a dat el dovadă când a ridicat o creangă ce atârna, pentru a-i face loc să treacă. În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, amândoi și-au îndeplinit serviciul militar la marină, apoi, pe 16 ianuarie 1945, s-au căsătorit într-o capelă a marinei de pe insula Mare, în California, aflată la treizeci și șapte de kilometri distanță spre nord-est de San Francisco. La puțin timp după aceea, Donald a obținut o slujbă de cercetător științific în cadrul Departamentului pentru Agricultură al Statelor Unite, în Missoula, Montana. Acolo, el și soția lui au început să-și clădească o familie.

¹ Martha Levacy – toate citatele provin dintr-o conversație purtată cu autoarea pe 30 august 2015 în Riverside, California, dacă nu sunt marcate altfel.

² John Lynch – toate citatele provin dintr-o conversație purtată cu autoarea pe 30 august 2015 în Riverside, California.

David Keith Lynch a fost primul lor copil. Născut la Missoula, pe 20 ianuarie 1946, avea două luni când familia s-a mutat în Sandpoint, Idaho, unde au petrecut doi ani, timp în care Donald a lucrat la filiala locală a Departamentului pentru Agricultură. În 1948, când s-a născut John, fratele mai mic al lui David, familia locuia la Sandpoint, însă și el a fost adus pe lume tot la Missoula: Edwina Lynch – cunoscută ca Sunny – s-a întors la Missoula pentru a naște al doilea copil. Mai târziu în acel an, familia s-a mutat în Spokane, Washington, unde s-a născut Martha, în 1949. În 1954, în timp ce Donald își încheia studiile la Duke, familia a locuit în Durham, s-a întors pentru scurt timp în Spokane, apoi, în 1955, s-a stabilit în Boise, Idaho, unde a și rămas până în 1960. Acesta a fost locul în care David Lynch și-a petrecut cei mai importanți ani ai copilăriei.

Perioada de după cel de-Al Doilea Război Mondial era momentul ideal să fii copil în Statele Unite. Războiul din Coreea s-a încheiat în 1953, anost de reconfortantul președinte Dwight Eisenhower a avut două mandate la Casa Albă între anii 1953 și 1961, lumea înconjurătoare era încă înfloritoare și părea că nu prea sunt motive de îngrijorare. Cu toate că Boise este capitala statului Idaho, pe vremea aceea avea aspectul unui orașel, iar copiii din clasa de mijloc creșteau cu un grad de independență care astăzi este de neimaginat. Întâlnirile de joacă nu fuseseră încă inventate, iar copiii hălăduiau pur și simplu pe străzile cartierului cu prietenii lor, descoperind lucrurile de unii singuri; asta a fost copilăria de care a avut parte Lynch.

— Pentru noi, copilăria a fost cu adevărat magică, mai ales în timpul verii, iar cele mai frumoase amintiri ale mele legate de David sunt din acest anotimp, își amintește Mark Smith, unul dintre prietenii cei mai apropiați ai lui Lynch din Boise. Ușa din spatele casei mele și ușa din spate a lui David erau la nici zece metri distanță una de cealaltă. Părinții noștri ne dădeau micul-dejun, apoi ieșeam în fugă pe ușă și ne jucam cât era ziua de lungă. În cartierul nostru erau terenuri virane, luam lopețile taților noștri, săpam forturi mari și zăceam pur și simplu

înăuntru. Eram la vârsta la care băieții se dădeau în vânt după joaca de-a armata¹.

Mama și tatăl lui Lynch aveau fiecare câte doi frați și surori și toți, cu excepția unuia, s-au căsătorit și au făcut copii, așa că aveau o familie mare, cu multe mătuși, cu mulți unchi și verișori, iar din când în când toată lumea se aduna în casa bunicilor materni ai lui Lynch, în Brooklyn.

— Mătușa Lily și unchiul Ed erau oameni calzi, primitori, iar casa lor de pe Fourteenth Street era ca un refugiu – Lily avea o masă uriașă, care ocupa mare parte din bucătărie și ne adunam cu toții acolo, își aduce aminte verișoara lui Lynch, Elena Zegarelli. Când veneau Edwina, Don și copiii lor, era un mare eveniment, iar Lily pregătea o cină îmbelșugată și venea toată lumea².

După câte se pare, părinții lui Lynch au fost niște oameni excepționali.

— Părinții noștri ne lăsausă să facem lucruri care erau destul de nebunești și pe care azi nu le-ai face, spune John Lynch. Erau foarte deschiși și nu au încercat niciodată să ne forțeze să o apucăm pe o cale sau alta.

Prima soție a lui David Lynch, Peggy Reavey, spune:

— Un lucru extraordinar pe care David mi l-a povestit despre părinții lui e că, dacă vreunui dintre copiii lor îi venea o idee despre ceva ce-ar fi vrut să facă sau să învețe, aceasta era luată foarte în serios. Aveau un atelier unde făceau tot felul de lucruri și imediat apărea și întrebarea: „Cum facem ca asta să funcționeze?” Devenea foarte repede, din ceva care exista doar în capul tău, ceva care exista în lumea reală, iar asta e un lucru impresionant. Părinții lui David și-au încurajat copiii să fie așa cum voiau, continuă Reavey, însă tatăl lui David avea standarde de comportament bine definite. Nu aveai voie să-i tratezi urât pe oameni, iar atunci când făceai ceva trebuia s-o faci

¹ Mark Smith – toate citatele sunt extrase dintr-o conversație telefonică purtată cu autoarea pe 2 septembrie 2015.

² Elena Zegarelli – toate citatele provin dintr-o discuție telefonică purtată cu autoarea pe 3 noiembrie 2015.

bine – era strict în privința asta. David are standarde impecabile când vine vorba de muncă și sunt convinsă că tatăl lui a avut ceva de-a face cu asta¹.

Gordon Templeton, prieten din copilărie al lui Lynch, își aduce aminte de mama acestuia ca fiind o gospodină grozavă:

— Făcea haine pentru copiii ei, era o adevărată croitoreasă².

Părinții lui Lynch își manifestau și afecțiunea unul față de celălalt.

— Se țineau de mână și se sărutau de rămas-bun, spune Martha Levacy.

Iar atunci când semna scrisorile, mama lui Lynch scria uneori „Sunny” și „Don”, desena un soare lângă numele ei, iar lângă al lui, un copac. Erau prezbiterieni convinși.

— Asta era o parte importantă a educației noastre, spune John Lynch. Mergeam la școala de duminică. Era o deosebire izbitoare între familia noastră și vecinii noștri, familia Smith. Duminica, cei din familia Smith obișnuiau să se urce în Thunderbird-ul lor decapotabil și să plece la schi, iar domnul Smith fuma o țigară. Familia noastră urca în Pontiac și mergea la biserică. Familia Smith i se părea grozavă lui David, iar a noastră, demodată.

Jennifer Lynch, fiica lui David, își aduce aminte de bunica ei:

— Era cuviincioasă și foarte activă în biserică. Sunny avea, de asemenea, un simț al umorului foarte dezvoltat și își iubea copiii. Nu am avut niciodată senzația că David ar fi fost favorizat, dar era fără doar și poate cel pentru care își făcea cele mai multe griji. Tatăl meu și-a iubit profund ambii părinți, dar, în același timp, a detestat toată acea bunătate, gardul cu scânduri albe și toate celelalte. Idealizează lucrurile astea, dar le-a și urât, pentru că voia să fumeze și să ducă o viață

¹ Peggy Reavey – toate citatele provin dintr-o conversație cu autoarea de pe 2 septembrie 2015.

² Gordon Templeton – toate citatele provin dintr-o conversație telefonică purtată cu autoarea pe 19 noiembrie 2015.

de artist, iar ei mergeau la biserică și totul era perfect, și liniștit, și în regulă. Asta l-a făcut cam țăcănit¹.

Locuința familiei Lynch era într-o fundătură, iar în casele din preajmă stăteau câțiva băieți de aproximativ aceeași vârstă, așa că au devenit cu toții prieteni.

— Eram în jur de opt, spune Templeton. Willard „Somnorosu” Burns, Gary Gans, Riley „Mânjitu” Cutler, eu, Mark și Randy Smith, David și John Lynch — și eram ca frații. Eram cu toții înnebuniți după revista *Mad*², mergeam mult cu bicicleta, vara stăteam la piscină, ne duceam pe la prietenele noastre și ascultam muzică. Aveam multă libertate — pedalam până la zece seara, luam autobuzul până în centru singuri și ne purtam de grijă unii altora. Și toată lumea îl plăcea pe David. Era prietenos, sociabil, fără ifose, loial și de nădejde.

Lynch pare să fi fost un puști isteț, care tânjea după o formă de sofisticare greu de găsit în Boise în anii 1950, și mi-a spus că în copilărie „își dorea ceva ieșit din comun”. Televizorul a adus, pentru prima oară, realități alternative în căminele americanilor și a însemnat ciobirea lentă a caracterului regional unic al orașelor, mici și mari, de pe cuprinsul țării. Îți poți închipui că un copil dezghețat ca Lynch o fi simțit schimbarea profundă care începea să anime țara. În același timp, era într-o foarte mare măsură un produs al locului și al vremurilor sale, membru devotat al Cercetașilor; ca adult, s-a lăudat când și când cu statutul său de Vultur, cel mai înalt rang pe care îl poate dobândi un cercetaș.

— Am fost amândoi în Detașamentul 99, spune Mark Smith. Aveam multe activități — înot, legat noduri —, iar una dintre ele a fost într-o tabără de supraviețuire de o noapte, în timpul căreia un tip ne-a învățat ce poți să mănânci în pădure ca să supraviețuiești, cum să prinzi o veveriță și să o gătești și așa mai departe. Am avut câteva

¹ Jennifer Lynch — toate citatele sunt extrase dintr-o conversație purtată cu autoarea pe 22 decembrie 2016 în Los Feliz, California.

² Bilunar american de satiră și umor care a apărut pentru prima dată în 1952, extrem de influent și imitat de numeroase alte publicații. În perioada sa de vârf, la începutul anilor '70, se tipărea în peste 2 000 000 de exemplare (n. red.).

lecții în timpul cărora am învățat chestiile astea, apoi ne-am dus în munți, unde trebuia să supraviețuim. Înainte să plecăm, am cumpărat toate dulciurile posibile, iar în prima oră le-am mâncat pe toate. Apoi am ajuns la un lac și ne-au pus să prindem un pește – lucru de care niciunul dintre noi n-a fost în stare –, iar la lăsarea întinericului ajunseserăm să credem că o să murim de foame. Apoi am observat un avion rotindu-se pe deasupra capetelor noastre, iar cei din avion ne-au aruncat o cutie cu parașuta. A fost foarte palpitant. Cutia era plină de lucruri precum ouă-pudră, așa că am supraviețuit cu toții.

Lynch era un copil înzestrat cu abilitatea înnăscută de a desena, iar talentul său artistic a devenit evident încă de la o vârstă fragedă. Mama lui refuza să-i dea cărți de colorat – credea că acestea limitează imaginația –, iar tatăl lui aducea de la muncă stive întregi de hârtie milimetrică; Lynch avea acces la toate materialele necesare și era încurajat să se lase purtat de propria-i imaginație atunci când se așeza să deseneze.

— Era imediat după război, se găseau o grămadă de echipamente militare, iar eu desenam arme și cuțite, îmi aduce aminte Lynch. Mă pasionau avioanele, bombardiere și avioane de vânătoare, Flying Tigers¹ și mitraliere Browning semiautomate, răcite cu apă².

— Majoritatea puștilor purtau tricouri simple, iar David a început să facă tricouri personalizate cu carioca pentru toți copiii din cartier, toată lumea din cartier le cumpăra, îmi amintește Martha Levacy. Țin minte că vecinul nostru, domnul Smith, a cumpărat unul pentru un prieten care împlinea patruzeci de ani. David a făcut un fel de desen cu inscripția „Viața începe la 40 de ani”, înfățișând un bărbat care se holba la o femeie arătoasă.

Fiind un copil talentat și carismatic, Lynch era, „fără îndoială, cineva de care oamenii se simțeau atrași”, spune Smith.

¹ „Tigrii zburători”, piloți voluntari din Statele Unite implicați în operațiunile militare din 1941 și 1942 din China (n. red.).

² David Lynch – toate citatele sunt extrase din conversații purtate cu autoarea între 1980 și 2018, dacă nu sunt marcate altfel.